

УДК 663.521

DOI: 10.48096/btc.2020.8(13).76-88

КОНОПЛЯРСТВО УКРАЇНИ – СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ

Марченко Жанна Юрївна

Примаков Олег Аркадійович

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

ORCID: 0000-0001-6274-9488

ІНСТИТУТ ЛУБ'ЯНИХ КУЛЬТУР НААН

Проаналізовано сучасний стан галузі коноплярства в Україні, досліджено динаміку посівних площ, виявлено напрями використання коноплепродукції, зазначено коноплесіючі господарства України.

Ключові слова: коноплярство, коноплі, посівні площі, коноплепродукція, виробники коноплепродукції.

Вступ. Коноплі – це луб'яна культура, яка належить до одних з найперспективніших технічних культур сільського господарства. З конопель виготовляють мотузки, канати, папір, будівельні матеріали, паливо, косметику, ліки, продукти харчування. Із конопляного насіння отримують олію, яку використовують в лакофарбовій, миловарній та харчовій промисловості [1]. Зростаючий попит на продукцію коноплярства як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках зумовив бурхливий розвиток галузі коноплярства у світі: стрімко збільшуються посівні площі конопель та обсяги виробництва волокна й насіння, активізується робота наукових установ із виведення конкурентоспроможних сортів конопель насінневого та волокнистого напрямів. Останніми роками значно активізувалася робота зі створення ненаркотичних сортів конопель медичного напрямку використання з підвищеним вмістом канабіноїдних сполук. Галузь коноплярства в Україні викликає все більшу зацікавленість, у зв'язку зі збільшенням свідомості про здорове харчування та екологічно чисті продукти. Тому, існує необхідність у проведенні маркетингових досліджень галузі коноплярства України, які знадобляться для визначення пріоритетних напрямів її розвитку, визначення вектору відродження вітчизняної галузі у цілому [2-5].

Стан вивченості питання. Сьогодні неможливо розглядати вітчизняне коноплярство без урахування загальносвітової тенденції розвитку галузі. Так, площі посіву конопель у ЄС до останнього часу трималися на рівні приблизно 13 тис. га, що обумовлено потребами виробництва, хоча ще у 70-80 ті роки вирощування конопель у західних країнах було достатньо проблемною справою. За період 2014 – 2015 рр.,

за даними виробників конопель ЄС, площі посіву культури зростали до обсягів 15 тис. – 22 тис. га. В останні роки цей показник досягнув значень майже у 50 тис. га.

Переробка продукції коноплярства на сьогодні в різних країнах розвивається в напрямі фармакології, текстильної промисловості, автомобілебудування, хімічній промисловості, будівельній та харчовій галузях. У зв'язку із багатовекторністю застосування коноплепродукції, коноплярство є достатньо інвестиційно привабливою галуззю. Значним попитом сьогодні користується насіння технічних конопель та такі вироби зі стебел рослини, як волокно, пелети, брикети. Сьогодні стає актуальним будівництво екологічно чистих будинків із конопель, виробництво тканин із натурального волокна, пелетів, які використовуються як енергетичні засоби замість газу (актуальна проблема в Україні, Польщі, Прибалтиці).

Таким чином, значення вирощування конопель, як джерела відновлювальної натуральної сировини, яка може бути використана практично в усіх галузях промисловості, в Україні, важко переоцінити. Актуальність стабільного розвитку галузі є незаперечною. Вона може стати джерелом фінансових надходжень до бюджету, в тому числі і валютних. Розвиток галузі забезпечить соціальні потреби (робота, екологічні продукти, розвиток виробництва), економічні показники розвитку сільського господарства, що в свою чергу підвищить загальний імідж країни у міжнародній спільноті.

В сучасних ринкових умовах на українському ринку конопель формується сегментація виробництва, коли з'являються господарства, діяльність яких спрямована тільки на вирощування конопель, а інших на первинну або глибоку переробку коноплепродукції за певними напрямками її споживання (косметологічна, терапевтична, харчова, енергетична, будівельна, текстильна тощо) (табл. 1). Залучення інвестицій у переробну галузь дозволяє створювати власну сировинну базу шляхом оренди земельних угідь, що є ознакою комплексного розвитку коноплярства.

Основою сучасного розвитку галузі коноплярства є нові високопродуктивні сорти промислових конопель. Інститут луб'яних культур НААН України, як оригінатор сортів конопель, вирощує добазове, базове та сертифіковане насіння. Насінницькі господарства розмножують сертифіковане насіння, яке пропонується для забезпечення виробничих посівів в Україні та за її межами. Одним з перших створених безнаркотичних сортів конопель в інституті був сорт ЮСО–31. З 2000 р. і по теперішній час створені і районовані високоврожайні ненаркотичні сорти однодомних конопель: Глухівський 46, Глера, Гляна, Зоряна, Вікторія, Ніка, Глесія, Глухівські 51, Глухівські 85 і Миколайчик.

Таблиця 1 – Деякі виробники конопляної продукції в Україні

Назва підприємства	Напрямок виробництва	Регіон виробництва
Компанія «HEMPS»	швейні та трикотажні вироби з конопляного волокна – взуття, одяг, головні убори, шкарпетки, сумки	м. Житомир
ТОВ «Лінен оф Десна»	довге й коротке волокно, будівельна продукція, мульча та підстилка для домашніх тварин з костриці	Сумська обл., м. Глухів
ТОВ «Десналенд»	виробництво продуктів харчування з насіння льону та конопель	
ПП «БІГОВАЛ»	конопляна та лляна олія, шампуні та мило з конопляною й лляною олією, шрот, макуха, оліфа	Харківський р-н Харківської обл.
ТОВ «Агросільпром»	конопляна та лляна олія, прикорм для риби	Дніпропетровськ
Науково-виробнича фірма «ЕЛІФІТО»	лляна та конопляна олія, шрот	м. Івано-Франківськ
ПАТ «Харківський канатний завод»	довге й коротке конопляне волокно, шпагати, мотузки та канати конопляні, утеплювачі	м. Харків
ТОВ «Агро-Ханф»	довге й коротке конопляне волокно, трикотажні вироби, ковдри й подушки з конопляним наповнювачем, теплоізоляційні матеріали, паливні брикети з конопляної костриці, мульча та підстилка для домашніх тварин з конопляної костриці	Полтавська обл.
ФГ «Екосвіт»	продукти харчування з луб'яних культур	Ямпільський р-н., Сумська обл.
ТМ DEVONOME	домашній текстиль та одяг з конопель	Київ
ТОВ «АВЕКОНА»	вирощування та реалізація насіння конопель	Вінницька та Житомирська обл.
ТОВ Сумикамволь	вторинна та глибока переробка волокна конопель, виробництво трикотажних виробів	м. Суми

У Державному Реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні станом на початок 2021 року, підтримується чинність 9 сортів конопель посівних селекції ІЛК (ЮСО-31, Золотоніські 15, Гляна, Глесія, Артеміда, Миколайчик, Глухівські 85, Вікторія та Глухівські 51). Найближчим часом до реєстру буде занесений перший сорт промислових конопель селекції Інституту луб'яних культур терапевтичного напрямку використання Вік 2020.

Мета статті. Дослідити ринок вітчизняного коноплярства, визначити пріоритетні напрями використання коноплепродукції, прослідити динаміку посівних площ, довести необхідність сприяння держави у

відродженні галузі та визначити, що необхідно зробити для розвитку галузі.

Основна частина. Технічні коноплі – це унікальна за своїм потенціалом сільськогосподарська культура, яка дозволяє зберегти цінні природні ресурси. Коноплі є практично безвідходною сільськогосподарською культурою. Всі частини рослини конопель мають широкий спектр промислового застосування з мінімальним залученням ресурсів та застосування унікальних екологічно чистих технологій, що дозволяє розвинути екологічне виробництво. Сучасне коноплярство є досить інвестиційно привабливим через розширення спектру використання конопель в різних сферах та часткового (відносно минулих періодів) пом'якшення державного регулювання вирощування даної культури.

Напрями використання коноплепродукції в Україні досить різноманітні. Але в більшості випадків українські підприємці працюють з насіннєвим матеріалом – експортують сировину за кордон, або використовують у харчовому виробництві.

Напрями використання технічних конопель в Україні:

Продукти харчування, харчові добавки → олія, борошно, конопляне молоко, висівки, печиво, цукерки, обрушене насіння, протеїн.

Косметичні засоби → мило, креми, скраби, лосьйони.

Волокно, текстиль → ковдри, білизна, скатертини, серветки, катонін.

Одяг, взуття → сорочки, сукні, шкарпетки, туфлі, капці.

Будівельний матеріал → ізоляційний матеріал, утеплювач, бетон.

Енергетика → паливні брикети.

Зообізнес → кормові суміші, добавки, корми для птахів, гризунів, риби [6-20].

Наразі в Україні попитом користується конопляне насіння, а волокно використовують для виробництва кручених виробів. Проте вітчизняні підприємці стали розширювати діапазон використання технічних конопель. Наприклад, великим попитом серед українського споживача користуються продукти харчування (табл. 2).

Ще одним перспективним напрямом використання насіння є зообізнес – виготовлення кормових сумішей, добавок, кормів для птахів, гризунів, риби. Такі напрями використання цієї сировини, як енергетика та фармакологія, лише починають розвиватися, але мають велику перспективу. Невеликі партії насіння використовуються у виробництві косметики, а костриця – в будівельних матеріалах. Також одним із напрямів використання є виробництво одягу та взуття із конопель. Солома технічних конопель у целюлозно-паперовій галузі не застосовується, оскільки в Україні немає підприємств відповідного спрямування.

Таблиця 2 – Перелік деяких виробників продукції з конопель харчового напрямку в Україні

№ з/п	Підприємство	Продукція
1	2	3
1	Інститут луб'яних культур НААН	Олія, обрुшене насіння, протеїнові продукти
2.	«Добрі»	Олія, борошно
3.	FIT	Олія, борошно, протеїн
4.	«Земледар»	Олія, борошно
5.	«Тук Землі»	Олія, насіння
6.	Десналенд	Олія, борошно, обрुшене насіння, протеїн, висівки
7.	Country Life	Харчові добавки
8.	AUMI	Паста, обрुшене насіння
9.	Manitoba Harvest	Обрुшене насіння, олія
10.	Organic HEMP SEEDS	Органічне насіння конопель, органічна олія
11.	Nutiva	Органічне обрुшене насіння, конопляний білок, олія, протеїн
12.	Now Real Foods	Органічне обрुшене насіння, олія, паста
13.	Fruity Yummy	Конопляний протеїн
14.	Sunfood	Органічний конопляний протеїн, органічне обрुшене насіння конопель
15.	Foods Alive	Обрुшене насіння конопель, протеїн
16.	Just Hemp Foods	Конопляний протеїн, олія
17.	Nature Boutique	Органічна олія, органічне обрुшене насіння
18	Extra Virgin	Конопляна олія, обрुшене насіння

Вирощування та переробка промислових конопель – перспективний напрям діяльності на сьогоднішній день. При вирощуванні конопель для одержання товарного насіння та трести рівень рентабельності може досягати 149 % (власні розрахунки за показниками 2020 р). Високий попит та висока рентабельність продукції спонукали українських виробників звернути більшу увагу на цю культуру. Але, незважаючи на таку прибутковість, його розвиток стримують такі чинники, як відсутність переробних заводів, налагоджених ринків збуту, культури споживання, а також законодавчі обмеження. Потрібно відмітити, що гарну динаміку показує сегмент переробки листя та суцвіть, і тут українські виробники сподіваються на підтримку з боку профільного Міністерства для того, щоб можна було почати виробляти таку продукцію в Україні. Світовий досвід показує, що цей напрям на сьогодні найбільш рентабельний та очікуваний потенційними споживачами конопляної продукції. Сорти технічних конопель терапевтичного спрямування змінюють усю структуру конопляного ринку і дозволяють з мінімальними витратами отримати продукт з високою рентабельністю для виробництва канабіноїдної косметики, біологічних добавок, продуктів харчування з підвищеним вмістом канабіноїдів, текстилю тощо.

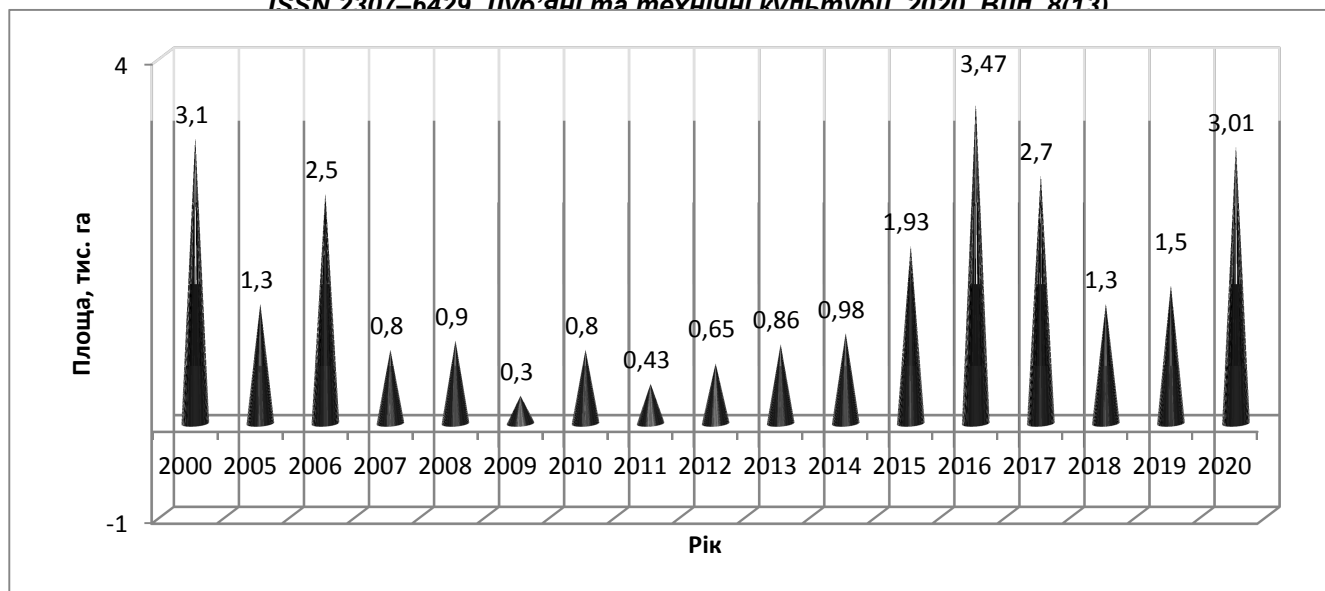

Рис. 1 - Динаміка площ посіву конопель в Україні в період з 2000-го року

Починаючи з 2011 року, площі посівів промислових конопель почали показувати позитивну динаміку до зростання і вже в 2016 році були на рівні 3,47 тис. га (рис. 1). Спад площ посіву (2,7 тис. га – 2017 рік, 1,3 тис. га – 2018 рік, 1,5 тис. га – 2019 рік) пов'язано, в першу чергу, з нестабільним попитом на продукцію конопель (сировину – волокно, насіння; готову продукцію – харчові продукти переробки, текстильні вироби, будівельні вироби, енергетична продукція), а також зарегульованістю нормативної бази. В 2020 році простежується різкий ріст посівних площ, що обумовлено прагненням ряду виробників зайти на ринок конопель напередодні потенційного «відкриття» українського ринку медичних конопель та можливої зміни законодавства.

В Україні у 2020 р. технічні коноплі вирощували 19 підприємств на загальній площі 3010 га, які переважно знаходяться у Чернігівській, Сумській, Житомирській, Рівненській, Черкаській та Харківській областях (табл.3).

Серед виробників насіннєвого матеріалу технічних конопель у 2020 році наявні 5 господарств, які мають право виробляти сертифіковане насіння та зареєстровані в Державному реєстрі виробників насіння і садивного матеріалу: Інститут луб'яних культур НААН, Інститут сільського господарства Північного Сходу НААН, ТОВ «Авекона», ПОСП «Зоря» та ТОВ «Діброва Фармз». При цьому слід зазначити, що оригінальним насінництвом високих репродукцій та створенням нових сортів конопель з науковим підґрунтям в Україні займається лише Інститут луб'яних культур НААН України.

Для вирощування конопель господарства повинні мати сучасну спеціальну техніку і застосовувати сучасні технології. Але нестача коштів на новітнє закордонне обладнання, або більш досконале вітчизняне призводить до зростання собівартості і, відповідно, зменшення попиту на продукцію коноплярства. Також особливістю вирощування конопель для аграріїв є обов'язкове одержання ліцензії на виробничу діяльність в даній галузі.

Таблиця 3 - Перелік коноплесіючих господарств України у 2020 році

№ з/п	Назва суб'єкта господарювання	Місцезнаходження посівів
1.	ФГ «Престиж Агролюкс»	Черкаська область
2.	ФГ «Царина»	Черкаська область
3.	ПОСП «Зоря»	Житомирська область
4.	ТОВ «Науково-дослідна виробнича компанія «Павловуд»	Житомирська область
5.	ТОВ «Авекона»	Житомирська область
6.	ТОВ «Терофіт»	Донецька область
7.	ТОВ «ФГ Дар Андріївка»	Дніпропетровська область
8.	ТОВ «Агро Фіт Ресурс»	Івано-Франківська область,
9.	ТОВ «Агро-Еко-Граунд»	Хмельницька область
10.	ТОВ «Орлівське»	Чернігівська область
11.	ТОВ «Інститут органічного землеробства»	Полтавська область
12.	ТОВ «Маковій»	Харківська область
13.	ТОВ «Івакан»	Волинська область
14.	ТОВ «Діброва Фармз»	Рівненська область Львівська область
15.	ТОВ «Науково-дослідне підприємство «Канбекс Груп»	Сумська область
16.	ФГ «Машковський і К»	Сумська область
17.	Інститут сільського господарства Північного Сходу НААН	Сумська область
18.	ПП Агрофірма «Журавка»	Сумська область
19.	Інститут луб'яних культур НААН	Сумська область

В Україні діяльність з вирощування промислових конопель регламентується законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» та законом України «Про наркотичні засоби психотропні речовини і прекурсори». Необхідно зазначити, що майже у всіх країнах світу, в тому числі і в Україні, діяльність з вирощування промислових конопель підлягає ліцензуванню. Аналіз нормативних документів різних країн щодо вирощування промислових конопель дозволив виділити загальні вимоги, а саме:

- сорт промислових конопель має бути занесений до реєстру сортів рослин, дозволених до вирощування у країні;
- персонал, залучений до вирощування промислових конопель, не повинен мати судимостей та наркотичної залежності;
- підтвердження права власності або права користування, або спільного користування на об'єкти, на яких провадиться господарська діяльність з культивування рослин;
- обов'язкова апробація насінневих посівів промислових конопель.

На сьогодні для отримання дозволу на вирощування промислових конопель потрібно підготувати низку документів, перелік яких приведений в «Ліцензійних умовах.....», затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 282 від 6 квітня 2016 р.

Здобувач ліцензії для її отримання подає у спосіб, передбачений частиною першою статті 10 Закону України “Про ліцензування видів господарської діяльності”, органу ліцензування заяву про отримання ліцензії згідно з додатком 1. Така зарегульованість гальмує повноцінний розвиток галузі коноплярства в Україні.

Зараз в Україні дуже мало підприємств первинної переробки конопляної сировини (табл. 4), що можна пояснити невваженою державною економічною політикою, зокрема в оподаткуванні та відсутністю, в першу чергу, внутрішнього ринку поглибленої переробки конопляного волокна.

Таблиця 4 – Потужності з переробки трести конопель станом на 2020 рік

№ п/п	Назва підприємства	Адреса, контакти	Потенційна продуктивність, тонн трести за рік/тонн волокна за рік
1.	ТОВ «Лінен оф Десна»	м. Глухів Сумської обл. (05444)22300 linenofdesna@gmail.com	1500/500
2.	Пулинський льонозавод	Житомирська обл., с.м.т. Пулини 12035, Житомирська обл., Пулинський р-н, селище Молодіжне, вул. Центральна, 11 office@greentech.kiev.ua	3000/1000
3.	ВАТ «Лютеньський коноплезавод»	(працює на групу компаній Arnika Organik) с. Лютеньки Гадяцького р-ну Полтавської обл. (05354) 4-36-13	3000/1000
4.	ТОВ «ХЕМПІНЕС ЮКРЕЙН»	мобільна переробна лінія власного виробництва Зареєстрована - Юр. адреса: м. Ірпінь, 08205, Тел. (067) 507-89-97 E-mail: hempiness.ua@gmail.com	до 2 т волокна за зміну
5	ТОВ «Hemp Bio Group»	- мобільна переробна лінія виробництва США Зареєстрована - Юр. адреса: м. Ірпінь, 08205, Тел. (067) 175-49-75 E-mail: hbg55555@ukr.net	до 2 т волокна за зміну
6	ТОВ "ПАВЛОВНІЯ ГРУП"	Лінія виробництва компанії ТОВ ХЕМПТЕХНО – розробка ІЛК НААН Зареєстрована - Юр. адреса: Київська обл., Вишгородський район, село Литвинівка	до 2 т волокна за зміну

Слід зазначити, що сьогодні в Україні застосовуються нові високопродуктивні технології збирання посівів конопель, що дозволяє підвищити рівень ресурсозбереження та продуктивності праці. Переробити сировину, одержану за новою технологією збирання з використанням с/г машин, можливе за допомогою лінії переробки луб'яних культур, розробленої Інститутом луб'яних культур (ЛПЛ) та компанією «ХЕМПТЕХНО» (рис. 2). Дана лінія є унікальною і дозволяє переробляти як стебла промислових конопель так і льону та одержувати волокно у вигляді однотипної маси.

Рис. 2 - Загальний вигляд розробленої лінії з переробки луб'яних культур

Унікальність даної лінії підтверджено одержаними патентами на винахід України № 118145, 121379, 109252, 68195, 53465, 88240 та World Intellectual Property Organization, International Bureau № WO 2019/022692 A1. Також даний зразок отримав визнання на міжнародних конференціях України, Германії, Китаю, де був представлений співробітниками відділу.

Технічні характеристики лінії за окремими показниками значно перевищують аналогічні значення закордонних аналогів та особливо старих радянських зразків.

Технічна характеристика лінії з переробки луб'яних культур:

- Виробнича потужність – 1т волокна за зміну.
- Використана потужність – не більше 100 кВт.
- Закостриченість волокна - до 5%.
- Розривне навантаження – 27-28 даН
- Сорт волокна - 2-3;
- Рекомендована площа посіву промислових конопель для переробки на лінії – до 300 га – для роботи в одну зміну.

Дана лінія суттєво відрізняється від існуючих агрегатів:

- простотою конструкції;
- малою металоемністю та енергоспоживанням;
- невеликими габаритами;
- мобільністю;
- можливістю переробки сировини різної якості;
- можливістю переробляти сировину як з рулону так і з тюка;
- незалежністю від наявності великої кількості сировини;
- одержанням волокна або лубу з низьким відсотком закостриченості (закостриченість не перевищує 5%, а при переробці трести зимового приготування – до 1%);
- можливістю використання не всіх машин в лінії в залежності від оброблюваної сировини без зниження якості кінцевої продукції;
- високою продуктивністю (можливість одержувати не менше 1 тони в зміну волокнистої продукції).

За певної підтримки держави можливо значно збагатити економіку шляхом утворення державних аграрних підприємств з вирощування промислових конопель для виробництва тканин, паперу та інших корисних та екологічних речей та заохотити підприємців до розвитку цієї забутої, але перспективної галузі в країні задля притоків нових бюджетних коштів, експорту товарів, сировини та покращення екологічної обстановки.

Враховуючи необхідність комплексного розвитку вітчизняної галузі коноплярства та реалізацію концепції стосовно поглибленої переробки продукції коноплярства на внутрішньому ринку, сьогодні вкрай необхідно «шукати» всебічної підтримки держави через створення відповідних грантів та програм, де буде відображатися:

- доцільність організації потужностей з переробки конопляного волокна за напрямками целюлозно-паперового, текстильного та будівельного виробництва;
- розробка механізму залучення закордонних інвестицій в галузь коноплярства та системи заохочення вітчизняних інвесторів для розвитку переробного сегменту;
- визначення пріоритетних напрямів розвитку галузі коноплярства у відповідності до вітчизняного та міжнародного ринків.

З метою забезпечення українських коноплевиробників високоякісним вітчизняним насіннєвим матеріалом промислових конопель, доцільно розробити державну програму підтримки Інституту луб'яних культур разом з профільними асоціаціями для створення високоякісної системи насінництва, яка буде враховувати як інтереси селекціонерів, так і сільгоспвиробників, залучених до вирощування конопель.

Доцільно також відзначити, що Проект Закону № 4553 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель в медичних цілях, науково-технічній діяльності та промисловості» не проходив повноцінного обговорення та узгодження у професійних колах вітчизняних коноплевиробників та профільних науковців, а тому пропонується залучати до розробки та обговорення таких

проектів представників Інституту луб'яних культу та представників Асоціації «Українські технічні коноплі».

З метою повноцінного розвитку українського ринку конопель, разом з відповідними відомствами та асоціаціями, доцільно розробити механізм правового захисту виробників листя та суцвіть терапевтичних сортів конопель, вміст ТГК в яких не перевищує допустимих законодавством 0,08 %, що дозволить залучати дану сировину для виробництва нутрицевтиків та косметичних засобів в межах країни та розвивати внутрішню економіку.

Висновки. Сфера використання конопель постійно розширюється, розробляються нові технології, які дозволяють підвищити ступінь використання усіх складових компонентів рослини. Попит на продукцію з конопель динамічно зростає зі збільшенням популярності глобального тренду на підвищення екологічності використовуваних в усіх сферах життя матеріалів. За останні роки у світі рівень впровадження інновацій в коноплярстві значно зріс, демонструючи нові надзвичайно конкурентоспроможні напрями виробництва коноплепродукції. В Україні також зростає зацікавленість у конопляному бізнесі, що може призвести до подальшого зростання посівних площ і збільшенню коноплепереробних підприємств, але без підтримки держави і без прийняття зрозумілого законодавства в сфері коноплярства чекати повноцінного розвитку конопляного ринку в Україні ближчим часом не варто. Зрозумілі «правила гри» в галузі вітчизняного коноплярства дозволять українським коноплярам розширювати сфери діяльності з переробки коноплепродукції, ініціювати великі проекти, виходити на міжнародні ринки та розвивати свій внутрішній ринок споживання продукції з конопель.

Список використаної літератури

1. Коноплі: монографія / Вировець В.Г. та ін. ; під ред. М.Д. Мигалю, В.М. Кабанця. Суми : Видавничий будинок «Еллада», 2011. 384 с.
2. Сучасний стан та розвиток спеціалізованих підприємств-виробників конопель. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/252-1.pdf>.
3. Маринченко І., Примаков О. Винахід світового рівня. *Аграрний тиждень*. 2016. № 5 (75). С. 50 – 51.
4. Примаков О.А., Маринченко І.О., Головій О.В. Технічні коноплі в Україні – погляд у майбутнє. *Сучасні Аграрні Технології*. 2013. № 05 (75). С. 36 – 40.
5. Примаков О.А., Маринченко І.О., Козорізенко М.П. Економічна ефективність конопляної галузі в сучасних умовах виробництва. *Вісник КНУТД*. 2014. № 1. С. 84 – 89.
6. Технічні коноплі: перспективи розвитку ринку України. URL : [http://tr.knute.edu.ua/files/2018/01\(25\)/11.pdf](http://tr.knute.edu.ua/files/2018/01(25)/11.pdf).
7. Вирощування технічної коноплі в Україні: проблеми та перспективи розвитку. URL : <https://konfgeolutsk.wordpress.com/2020/04/07>.
8. Звіт відділу наукових досліджень з питань інтелектуальної власності та маркетингу інновацій Інституту луб'яних культур НААН за 2020 р.
9. Грузинська І., Смагіна О., Перепелиця О., Герасименко Н., Попсуй А. Ринок технічних конопель. *Зелена книга*. Київ, 2021 124 с.

10. Примаков О.А. Сучасне коноплярство: особливості, ефективність, перспективи. URL : <https://agroprod.biz/2018/04/24/suchasne-konoplyarstvo-osoblyvosti-efektyvnist-perspektyvu>.
11. Примаков О.А. Сучасне коноплярство: особливості, ефективність, перспективи. URL : <https://agroelita.info/2018/04/suchasne-konoplyarstvo-osoblyvosti-efektyvnist-perspektyvu>.
12. Бойко Г., Тіхосова Г., Кутасов А. Технічні коноплі: перспективи розвитку ринку в Україні. *Товари і ринки. Міжнародний науково-практичний журнал*. 2018. № 1. URL : [http://tr.knute.edu.ua/files/2018/01\(25\)/11.pdf](http://tr.knute.edu.ua/files/2018/01(25)/11.pdf)
13. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Коренівська Л.В. Стан та перспективи виробництва продукції коноплярства в Україні в контексті євроінтеграції. Національний менеджмент в умовах інтеграційних та глобалізаційних викликів: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Л.І. Михайлової. Суми: ФОП Литовченко Є.Б. 2019. С. 72-84.
15. Коренівська Л.В., Михайлова Л.І. Еволюційні засади розвитку виробництва продукції коноплярства в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С. 30.
16. Примаков О. Конопляні обрії. *The Ukrainian Farmer*. 2019. №1(109). С. 102-103.
17. Примаков О. Коноплі для медицини. *The Ukrainian Farmer*. 2019. №11(119). С. 92-94.
18. Пушкар Г.О., Семак Б.Д. Проблеми формування асортименту товарів з волокна конопель. *Технологія легкої і харчової промисловості. Вестник ХНТУ*. 2014. №4(51). С. 117-122.
19. Примаков О., Петраченко Д. Харчі з конопель. *The Ukrainian Farmer*. 2017. №7(91). С. 66-71.
20. Prymakov O., Koropchenko S. Konoplianyi biznes. *The Ukrainian Farmer*. 2017. №11(95). S. 55-58.

HEMP GROWING IN UKRAINE – THE MODERN STAGE OF DEVELOPMENT AND OPPORTUNITIES

Zhanna Marchenko, Oleh Prymakov

INSTITUTE OF BAST CROPS NAAS

The current state of the hemp industry in Ukraine is analyzed, the dynamics of sown areas is studied, the directions of use of hemp production are revealed, hemp - dancing farms of Ukraine are indicated.

Key words: hemp growing, hemp, sown areas, hemp production, hemp producers.

REFERENCES

1. Vyrovets V.H. et al. (2011) *Konopli [Hemp]: monohrafiia* ; pid red. M.D. Myhalia, V.M. Kabantsia. Sumy : Vydavnychiy budynok «Ellada», 384.
2. Suchasnyi stan ta rozvytok spetsializovanykh pidpriemstv-vyrobnykiv konopel [The current state and development of specialized enterprises producing hemp]. Retrieved from <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/252-1.pdf>
3. Marynchenko I. & Prymakov O. (2016) Vynakhid svitovoho rivnia [World-class invention]. *Ahrarnyi tyzhden*. № 5 (75). 50 – 51.
4. Prymakov O.A., Marynchenko I.O. & Holovii O.V. (2013) Tekhnichni konopli v Ukraini – pohliad u maibutnie [Technical hemp in Ukraine - a look into the future]. *Suchasni Ahrarni Tekhnolohii*. № 05 (75). 36 – 40.

5. Prymakov O.A., Marynchenko I.O. & Kozorizenko M.P. (2014) Ekonomichna efektyvnist konoplianoi haluzi v suchasnykh umovakh vyrobnytstva [Economic efficiency of the hemp industry in modern production conditions]. *Visnyk KNUTD*. № 1. 84 – 89.
6. Tekhnichni konopli: perspektyvy rozvytku rynku Ukrainy [Technical hemp: prospects for the development of the Ukrainian market]. Retrieved from [http://tr.knute.edu.ua/files/2018/01\(25\)/11.pdf](http://tr.knute.edu.ua/files/2018/01(25)/11.pdf).
7. Vyroshchuvannia tekhnichnoi konopli v Ukraini: problemy ta perspektyvy rozvytku [Growing of technical hemp in Ukraine: problems and prospects of development]. Retrieved from : <https://konfgeolutsk.wordpress.com/2020/04/07>
8. Zvit viddilu naukovykh doslidzhen z pytan intelektualnoi vlasnosti ta marketynhu innovatsii Instytutu lub'ianykh kultur NAAN za 2020 r. [Report of the Research Department on Intellectual Property and Marketing of Innovations of the Institute of Bast Crops of NAAS for 2020].
9. Hruzynska I., Smahina O., Perepelytsia O., Herasymenko N. & Popsui A. (2021) Rynok tekhnichnykh konopel [Technical hemp market]. *Zelena knyha*. Kyiv, 124.
10. Prymakov O.A. Suchasne konopliarstvo: osoblyvosti, efektyvnist, perspektyvy [Modern hemp production: features, efficiency, prospects]. Retrived from <https://agroprod.biz/2018/04/24/suchasne-konoplyarstvo-osoblyvosti-efektyvnist-perspektyvy>
11. Prymakov O.A. Suchasne konopliarstvo: osoblyvosti, efektyvnist, perspektyvy [Modern hemp production: features, efficiency, prospects]. Retrived from <https://agroelita.info/2018/04/suchasne-konoplyarstvo-osoblyvosti-efektyvnist-perspektyvy>
12. Boiko H., Tikhosova H. & Kutasov A. (2018) Tekhnichni konopli: perspektyvy rozvytku rynku v Ukraini [Technical hemp: prospects for market development in Ukraine]. *Tovary i rynky. Mizhnarodnyi naukovo-praktychnyi zhurnal*. № 1. Retrived from : [http://tr.knute.edu.ua/files/2018/01\(25\)/11.pdf](http://tr.knute.edu.ua/files/2018/01(25)/11.pdf)
13. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrived from <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Korenivska L.V. (2019) Stan ta perspektyvy vyrobnytstva produktsii konopliarstva v Ukraini v konteksti yevrointehratsii. Natsionalnyi menedzhment v umovakh intehratsiinykh ta hlobalizatsiinykh vyklykiv [State and prospects of hemp production in Ukraine in the context of European integration. National management in the context of integration and globalization challenges] : monohrafiia / za nauk. red. d.e.n., prof. L.I. Mykhailovoi. Sumy: FOP Lytovchenko Ye.B. 72-84.
15. Korenivska L.V. & Mykhailova L.I. (2019) Evoliutsiini zasady rozvytku vyrobnytstva produktsii konopliarstva v Ukraini [Evolutionary principles of development of hemp production in Ukraine]. *Ekonomika APK*. № 9. 30.
16. Prymakov O. (2019) Konopliani obrii [Hemp horizons]. *The Ukrainian Farmer*. №1(109). 102-103.
17. Prymakov O. (2019) Konopli dlia medytsyny [Hemp for medicine]. *The Ukrainian Farmer*. №11(119). 92-94.
18. Pushkar H.O. & Semak B.D. (2014) Problemy formuvannia asortymentu tovariv z volokna konopel [Problems of forming the range of products from hemp fiber]. *Tekhnolohyia lehkoi y pyshchevoi promyshlennosti. Vestnyk KhNTU*. №4(51). 117-122.
19. Prymakov O. & Petrachenko D. (2017) Kharchi z konopel [Hemp food]. *The Ukrainian Farmer*. №7(91). 66-71.
20. Prymakov O. & Koropchenko S. (2017) Konoplianyi biznes [Hemp business]. *The Ukrainian Farmer*. №11(95). 55-58.